شەڕی دەوڵەت ... بەشی شەشەم ... سمکۆ عەبدولکەریم

کێن ئەوانەی کە شەڕی دەوڵەتی نەتەوەیی دەکەن؟ ...

بە درێژایی مێژوو کورد نەیتوانیوە لە هاوکێشە هەرێمەیەکاندا سەرکەوتو بێ، هەمیشە وەك هێزێکی یاری پێکراو بینراوە، نەك وەك هێزێکی یاریکەر. هەرچەندجارێك ویستبێتی بچێتە دەرەوەی ئەو بازانە داخراوەی کە هەمیشە بەدەوری خۆیدا دەیخولێنێتەوە، پیلیان گرتوە و هێناویانەتەوە نێو بازنە داخراوەکە، هەرچەند جارێك ویستبێتی کەوانەیەکی دیکەی سیاسی بکاتەوە، لەو سەرەوە هەموو کەوانەکان خراونەتەوە نێو کەوانەیەکی دیکەوە، ئەگەرچی ئەمە نیشانەیەکی زۆر دیاری بەهێزی کوردە لە نێو هاوکێشە ناوچەییەکەدا، بەڵام ئەو بەهێزییەی زیاتر لە لایەن نەیاران و وڵاتانی ناوچەکە سوودی لێوەرگیراوە، تەنیا سوودێك کە ئێمە بینیبێتمان ئەوەبووە، پارێزگاریمان لێکراوە، چونکە کورد ئێستا ئەو فاکت و فاکتەرەیە، ئەمریکا و وڵاتانی زلهێز لە لایەك و وڵاتانی ناوچەیی لە لایەکی ترەوە کاریان پێیەتی. لەسەر ئاستی نێودەوڵەتی ئەمریکا ڕابەرایەتی دەکات و لەسەر ئاستی ناوچەیشدا سعودیە.
تێنەگەیشتن لە هاوکێشە سیاسییەکە، یان تێگەیشتن بەو دیوەدا کە پێمان وابێ پێگەی کورد لە ناوچەکەدا هێندە بەهێز بووە دەتوانین لە چوارچێوەی خەلقکردنی فاکتێکی دیفاکتۆیدا خۆمان بچەسپێنین، پێم وابێ تێگەیشتن و لێکدانەوەیەکی لارە و پێویستی بە ڕاستکردنەوە هەیە.

لە ماوەی ئەو چەند مانگەی هێنانەگۆڕێی پرسی ڕیفراندۆم، زۆر شتی سەیر ڕوویاندا کە لێرەوە بەڕاستی کەسانی توێژەر پێویستە لە سەری بووەستن و شیکردنەوەی جدی بۆ بکەن، لە نێو یەك کەوانەدا ئەو خۆنواندنانەی بە درێژایی مێژوو لە سەرکردایەتی کورد نەبینراوە بینران، لە ماوەی شەو و ڕۆژێکدا، ئەوەی نەمان بینیبوو بینیمان، ئەوەی گوێمان لێنەبوو گوێمان لێبوو، گوێمان لێبوو، بینیمان کورد بۆتە چ هێزێکی کاریگەر لە ناوچەکەدا ئامادەیە گوێی لە کەس نەگرێ، ئامادەیە حیساب بۆ هیچ وڵاتێکی جیهانی و ناوچەیی نەکات، ئامادەیە لە دۆخێکی ئەوپەڕی خراپی سیاسی و ئابوری و کۆمەڵایەتی نێوخۆیدا جاڕی بەدیهێنانی ئامانجێك بدات کە نزیکەی یەك سەدەیە خەباتی بۆ دەکەین، بەو حالەوە دەمانەوێ خەونێك بکەین بە فاکت.

بەڕاستی ئەگەر کورد لەم ڕێگە بەهێزەدایە و دابووە، بۆ ئێمە نەمانزانیوە، سەرکردایەتی کورد بۆ هەوڵی نەداوە ئەم حەقیقەتە بگەێنێت، بۆ ئەوەی لە ڕۆژێکی وەك ئەمڕۆدا بتوانین متمانە بەسەرکردەکانمان بکەین و بەچاو نوقایی دوایان بکەوین و یەك دەنگ و یەك ڕەنگ لە دەوریان کۆوەبین، چونکە ئەگەر ئەم جوولەیە تەنیا بۆبەرهەمهێنانی ڕووداوێکە، بەبێ لێکدانەوەیەکی وردی پێشوەختە، ئەوە دەبێ شایەدی ئەنجامە خۆبەختەکەشی بین.
گرفتێکی گەورەی سیاسییەکانی کورد ئەوەیە بە پێوەرە نوێیەکان ناڕوانە هاوکێشە سیاسییەکانی ئێستا، پێیان وایە لەبەر ئەوەی توانیویانە دەست بە سەرە پەتێکی باریکی ئابوریەوە بگرن، ئیتر تەواو، لەبەر ئەوەی کورد توانیویەتی لەبەرامبەر هێزێکی تیرۆرستی گەورە کە هەموو جیهانی بە خۆیەوە سەرقاڵ کردوە بوەستێ ئیتر دەبێ بارەتەقای ئەو هەموو ساڵەی بێدەنگیمان دەنگمان بەرز بکەینەوە.

“گۆتە” وتەیەکی جوانی هەیە دەڵێ (ئەو کەسەی لە مێژووی سێ هەزار ساڵەی مرۆڤ بە ئاگا نەبێ، تەنیا بۆ ورگی دەژێی). کورد نەك ئاگای لە مێژووی سێ هەزار ساڵ نییە، ئەو ئاگای لە مێژوویەکی کورتی یەك سەدەی خۆشی نییە، ئەگەر نا چۆن تا ئێستا نەیتوانیوە دوژمنی ڕاستەقینەی خۆی بناسێت “ئالان بادیۆ” لە چاوپێکەوتنێکدا دەڵێ (دوژمن بەشێکە لە جەوهەری سیاسەت، هەر سیاسەتێکی ڕاستەقینە دەبێ دوژمنی ڕاستەقینەی خۆی بناسێ).
لەو چوارچێوەیەدا ئێمە لە ناوچەکەماندا لە شەو ڕۆژێکدا دۆست دەبێ بە دوژمن و دوژمن دەبێ بە دۆست، ئەوە بەو مانایە نا کە پێم وانەبێ نە دۆستی تاسەر هەیە نە دوژمنی تاسەر، بەڵام ئەوهاش نا، ئەوە تەنیا وڵاتانی زلهێزی دنیا دەتوانن پەیڕەوی لەوەها سیاسەتێك بکەن و سیاسەتی ڕۆژ پەیڕەو بکەن.

بەم هۆیەشەوە لە ئێستادا کورد کەوتۆتە نێو یەك کەوانە، بەڵام لە نێو دوو کەوانەی جیاوازدا.
کورد لە نێوان دوو ئاراستەی هاوتەریب، بەڵام جیاواز، گۆشەگیر بووە، ئەگەر ئێران وەك فۆبیایەك وابێت بۆسەر وڵاتانی خەلیج و جیهانی ئیسلامی سوننە، ئەوە وەك تەلیسمێکیش وایە بۆ کورد ئەو لە ئێستادا هاوکێشە ڕاستەقینەکەی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست پێکدێنێ، بۆیە ئەمریکا پێویستی بەوە بوو ئێران بخاتەوە جوولەیەکی هەست پێکراو، چونکە مومکین نییە بەبێ هیچ جوولەیەك ڕوداوێك ڕووبدات، ئەمریکا بۆ ئەوەی بتوانێ قۆناغێکی دیکەی یاریەکە ببڕی پێویستی بەوە بوو لایەکی دەرگاکە بەڕووی ئێراندا بکاتەوە، بۆ ئەوەی بیکاتە فۆبیایەك

بەسەر ئەو وڵاتانەی خۆی دەیەوێت.

سیاسەتوانی کوێتی"عەبدوڵڵا ئەلنفیسی"یەکێکە لەو قسەکرانەی بەردەوام ئاماژە بۆ ئەو فۆبیایەی ئێران دەکات، کە بەقسەی ئەو ئێستا ئێرانی شیعە پایتەختی چوار وڵاتی ناوچەی خۆرهەڵاتی ناوەڕاستی بەدەستەوەیە(بەیروت، دیمەشق، بەغداد، سەنعا) ئەو بەر لە ڕووداوەکانی یەمەن ئاماژەی بۆ ئەوە کردبوو کە لە ماوەیەکی نزیکدا ئێران دەگاتە دەروازەکانی “مەککە”

مێژوویی ململانێی دورودرێژی سعودیە لەگەڵ ئێران، بەمانا مەزهەبییەکەی لە نێوان سوننە و شیعە، کە هەریەك لە سعودیە و ئێران نوێنەرایەتی دەکەن، وایکرد سعودیە هەست بە تین و مەترسییەکانی شیعە بکات، بە تایبەتی کە بینی و دەرکەوت قسەکانی عەبدوڵڵا ئەلنفیسی ڕاستە و ئێران گەیشتۆتە سنوری مککە. لێرەوە جۆرێك لە پەیوەندی دوو قۆڵی لە نێوان هەرێمی کوردستان بە سەرۆکاتی مەسعود بارزانی و سعودیە دروست دەبێ، لە بەرامبەریشدا بارزانی پەیوەندییەکانی لەگەڵ ئێران بەشێوەیەك دەپچڕێنێ، کە لە هیچ کاتێکدا پەیوەندییەکانیان واخراپ نەبووە.

لێرەوە هەریەك لە سعودیە و ئەمریکا پەنا دەبەنە بەر تەکتیکی نوێ بۆ لانی کەم ڕێگریکردن، یان بەربەستکردنی مەددی ئێرانی شیعە بە ئاراستەی قووڵایی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست، چونکە هەردولا لە ڕوانگەی هەڵکشان و زیاتر بوونی هەیمەنەی ئێران وەك رابەری بزووتنەوەی شیعە لە جیهاندا دەڕواننە چۆنیەتی هەڵسوکەوتکردن لەگەڵ پرسی کورد لە باشور.

سعودیە پشتیوانی لە کورد دەکات تا ئاستی دامەزراندنی دەوڵەتێکی کوردی لە ناوچەکەدا وەك بەربەستێکی کۆنکریتی بەمەبەستی ڕێگریکردن لە مەددی شیعە، ئەمریکاو وڵاتانی زلهێزیش بە هەمان شێوە پشتیوانی لە کورد دەکەن، بەڵام بە مەرجی مانەوەیان لە چوارچێوەی عێراقدا وەك ئامرازێکی بەهێز و کاریگەر بۆ ڕێگریکردن لە مەددی شیعەگەرایی ئێرانی.

بەو مانایەی جیابوونەوەی کورد لە بەغدا دەبێتە دەرفەتێك بۆ باڵادەستبوونی زیاتری ئێران لە عێراق، وادەکات ئەم وڵاتە بە تەواوەتی بکەوێتە بن دەستی شیعە و ئێران.

هەروەك “هێربێرت رایموند مکماستێر” راوێژکاری ئاسایشی نەتەوەیی سەرۆکی ئەمریکا لە دواین لێدوانیدا سەبارەت بە پرسی ریفراندۆم راگەیاند کە بە هۆکاری زیاتر بوونی نفوزی ئێران لە عێراق و دەست بەسەرداگرتنی سامانی ئەم وڵاتە ئێمە لە گەڵ ریفراندۆم و جیابوونەوەی کورد نین لە عێراق، چونکە بە قسەی ئەو لەم حالەتەدا

تەنیا ئێران سوود وەردەگرێت.

ئەوەش دەمانگەڕێنێتەوە سەر ئەو ڕووداوە مێژوویەی کە عێراقی لێوە دروستکرا، کاتێك ئینگلیز مەلەکییەتی عێراقی دروست کرد بە هۆکاری هاوسەنگی مەزهەبی لە نێوان سوننە و شیعەدا ئەوبەشەی کوردستانی بە ویلایەتی موسلیشەوە لکاند بەو عێراقە نوێیە، بۆیە دەبینین لە ئێستادا جارێکی دیکە ئەو ترسی تێکچونی هاوسەنگییە وەك هۆکارێکی بنەڕەتی دەبێتە هۆی مانەوە و ڕێگەنەدان لە جیابوونەوەی کورد لە بەغدا، بەڵام ئەمجارەین هاوسەنگییەکە بۆ ڕاگرتنی هاوسەنگی بەشەری نییە، بەڵکو بۆ ئەوەیە دەسەڵاتی ناوەندی تەنیا بە دەستی شیعەوە نەبێت، بە دیوێکی تریشدا لە کاتی پێویستدا بتوانن کارتی کورد لە بەرامبەر دەسەڵاتی ناوەندی عێراقی شیعە بەکار بێنن.

هەر لەم چوارچێوەیەشدا ئەمریکا هەوڵەکانی خۆی چڕکردۆتەوە بۆ ئەوەی بە هەرشێوەیەك بێت عێراق بستێك لە ئێران دوور خاتەوە و دوو بستی لە سعودیە و ئوردن نزیك بکاتەوە.